

Nefsin iç dünyasına doğru

Ankara'dan okuyucumuz: “Nefsin kendini kınamasını sürekli olarak nasıl sağlamalıyız? Nefis kendini kınamaktan çabuk vazgeçiyor. Kendimizi eleştireceğimiz yerde, birbirimizi daha çok eleştiriyoruz. Uhuvvet ikinci plâna atılıveriyor. Bu da gerçek muhabbetin tesisini önlüyor. Bu durumdan kurtulmanın yolları var mıdır?”

Nefsin kendini kınaması ve bu hâlin bir aydınlık gibi her davranışa sirayet etmesi, sürekli bir mânevî yükselişin de adıdır. Her kınamayı bir merdiven, her itirafı bir yükseliş, her kendini ithamı bir terakkî, her pişmanlığı bir tevbe bilmelidir. Bu böyle devam ettiği sürece, Cenâb-ı Hakk'ın yardımıyla—inşaaallah—bu irtifadan geriye dönüşün olmaması umulur.

Ancak bu acı bir reçetedir. Nefsimize bunu kabul ettirmek her zaman pek kolay olmayabilir. Çünkü onun tabiatında takdir edilmek, ilgi çekmek, yüceltilmek, hatasız bilinmek, kusursuz görünmek, övünmek, üste çıkmak... vs. gibi duygular vardır. Şeytanın sevdiği duygulardır bunlar. Şeytan gururunu yenebilseydi secde emrine neden isyan edecekti ki? Şimdi de bizimle uğraşüyor. Bu menfezlerden birisinden her gün giriyor ve hepimizi her zaman yoklayıp duruyor şeytan. Bu açıdan aslında hepimizin birbirimize hep hayır duâya ihtiyacımız var.

Bir kardeşimizde bir eksiklik görmeyelim; hemen kendimizi kâmil ve eksiksiz, onu nakıs ve kusurlu ilân ediveririz. Ama nefsin bu hisseti karşısında kalbimizde azıcık teyakkuz varsa, kalbimiz nefsimizi dinlemez, bu halden Allah'a sığınır, istiğfar eder. Esas olan da bunu sağlamak, kalbe bu sâlih ameli işlettirmektir. Çünkü kalbin her Allah'a ilticası âlây-ı illiyyîn'e doğru bir basamaktır, her istiğfarı bir yükseliştir. Neticede aslında kalp müteyakkız bulunduğu anda, nefsin her hâli Allah'ın izniyle kendi lehine dönebilmektedir. Ama kalbin bir zayıf ânında da, şeytanın fırsat bulup nefis menfezinden girerek adavet tohumu ekebileceğini akıldan uzak tutmamalıdır.

İçimizdeki adavet tohumlarını daha çimlenmeden kurutmalıyız. Çünkü adavet en

başta kendimize cinayettir. Adavetin bir de haset kolu var ki, biri atom bombası ise diğeri hidrojen bombası gibi kalp ocağımıza düşer ve faydalı ne varsa yakar, bitirir. Haset ettiğimiz kişiye ise zararı ya hiç yoktur, ya çok azdır. En azından hasetle bize gelen zarar, haset ettiğimiz kişiye asla gelmez.

“Mü’minler ancak kardeşirler; kardeşlerinizin arasını ıslâh ediniz”¹, “Kötülüğe iyiliğin en güzeliyle karşılık ver. Bir de bakarsın ki, aranızda düşmanlık bulunan kimse candan bir dost oluvermiştir”², ve “Onlar bollukta ve darlıkta bağıшта bulunurlar, öfkelerini yutarlar ve insanların kusurlarını affederler. Allah iyilik yapanları sever”³ âyetlerini uhuvvet ana başlığı altında tefsir eden Saîd Nursî Hazretleri, mü’minin mü’mine üç günden fazla küsmesini yasaklayan hadise de atıfta bulunarak, mü’mine fenalığından dolayı kesinlikle adavet duyulmaması gerektiğini, bilâkis acınması ve affedilmesi gerektiğini kaydeder.

O’na göre, mü’minden gördüğümüz fena bir muâmelede hemen mü’mine yüklenmek haksızlık olur. Zira bu fenalıkta, başka pay sahipleri de vardır. Meselâ, bu fenalığın dörtte biri kadere aittir. Yani sana gelen fenalıkta kaderin bir hissesi vardır. Bu hisseyi bir ayırmalıyız. Kaderin hissesinden dolayı mü’mine adavet etmemeliyiz; en azından kaderin hissesini çıkararak, mü’mine duyacağımız adaveti dörtte üçe indirmeliyiz.

Sonra bu fenalıkta nefis ve şeytanın da bir payı vardır. Fenalık sahibi mü’min, nefis ve şeytanına mağlup olmuştur. Bu durumda ise, mü’mine adavet edilmemeli, bilâkis acınmalıdır. Çünkü bize gelen cüz’î fenaliğa bedel; o mü’min nefis ve şeytana mağlûbiyet gibi zaten acı ve vahim bir duruma kurban olmuştur. Bu pay da çıkarılırsa, mü’mine duyacağımız adavet yarıya inmiş olur.

Sonra o fenalıkta bir pay da bizim kendi nefsimize vermek lâzımdır. Yani o fenalığın, mü’min kardeşimizin eliyle bizim üzerimize gelmesinde, biz de sorumluluk sahibiyizdir. Bizim de kusurlarımız söz konusu olmuştur. Meselâ kendimizi koruyabilecek imkânlarımız varken, belâyı üstümüze tahrik etmişizdir. Veya belâdan korunmamışız, gerekli tedbirleri almamışız, âdeta belâyı dâvet etmişizdir. Bu durumda, bu pay da çıkarılmalı ve mü’mine duyacağımız adavet dörtte bire indirilmelidir.

Fenalığın sadece son dörtte bir payının hasma verilmesi gerektiğini beyan eden Üstad Bediüzzaman, böyle dörtte birlik pay sahibi birisine de adavet duyulmasını hem haksızlık, hem de insafsızlık telâkki eder. Çünkü Cenâb-ı Hak öfkeleri yutmayı ve affetmeyi tavsiye etmiştir. Dörtte birlik pay sahibi olan hasmımız, muhakkak affedilmelidir.

Üstelik hasmı mağlûp edecek en selâmetli; zulme ve zarara uğramaktan da en çabuk kurtulma yolunun kin, nefret ve adavet yerine affetmek, bağışlamak ve âlicenaplıkla mukabele etmek olduğu açıktır.⁴

Netice itibariyle garazsız, bedelsiz, kayıtsız, şartsız ve mutlak uhuvvet için nefsimizi ikna etmek yine bize düşmektedir.

Dipnotlar:

- 1- Hucûrât Sûresi, 49/10
- 2- Fussilet Sûresi, 41/34
- 3- Âl-i İmrân Sûresi, 3/134
- 4- Mektûbât, S. 253-256